

**«Экономикалық теория»
пәнінен**

Лекция презентация

**5-тақырып: Сұраным мен
ұсыным теориясының
негіздері.**

Дәріс презентациялаудың мақсаты: сұраным мен ұсыным заңын зерттеп, нарықтық тепе-теңдік түрлерімен танысу.

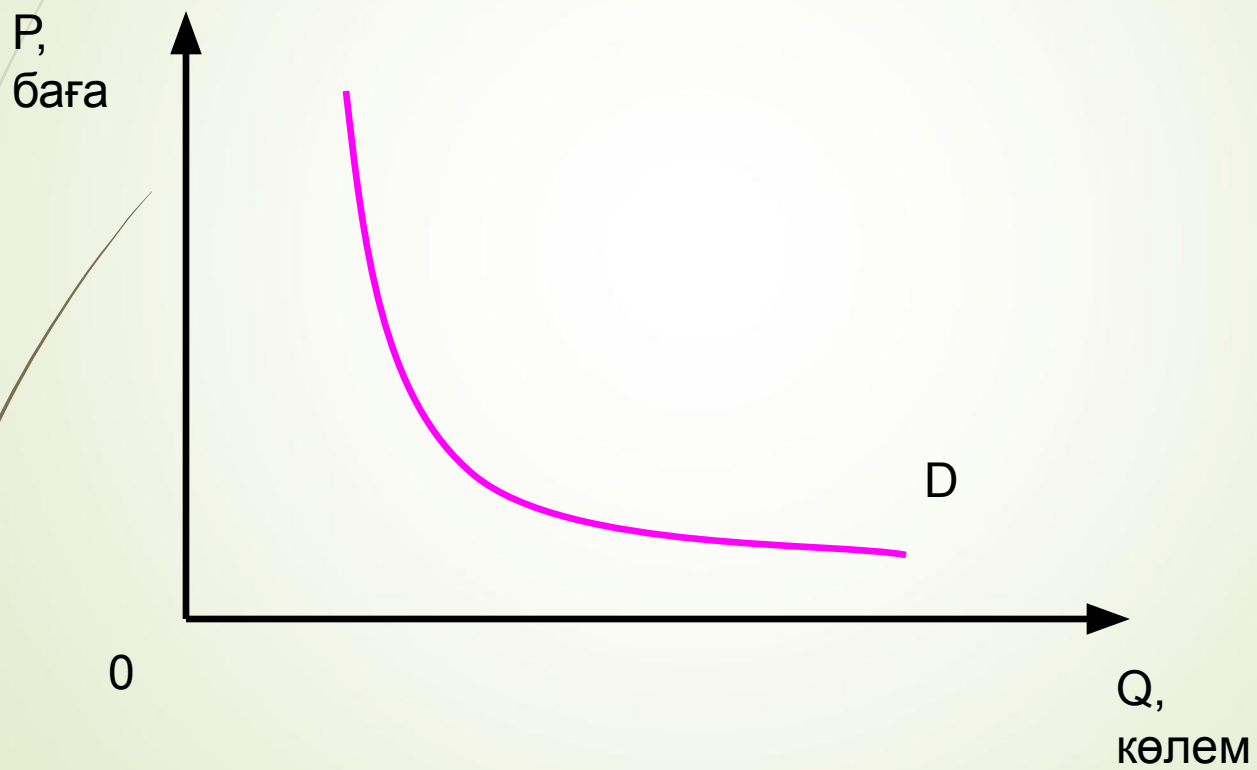
Дәріс жоспары:

1. Сұраныс заңы. Сұраныс қисығы. Сұранысқа әсер ететін факторлар.
2. Ұсыныс заңы. Ұсыныс қисығы. Ұсынысқа әсер ететін факторлар.
3. Сұраныс пен ұсыныстың өзара әрекеті. Нарықтық тепе-теңдік.
4. Икемділік және оның түрлері.

Сұраным заңы

Баға деңгейі неғұрлым жоғары болса, оған сұраным азаяды және керісінше, бағаның төмендеуі тауарға деген сұраныстың өсуіне әкеп соқтырады.

Сұраныс қисығы:

Сұранысқа әсер ететін факторлар

баға деңгейі

сатып алушылардың ақшалай
табысы

нарық көлемі

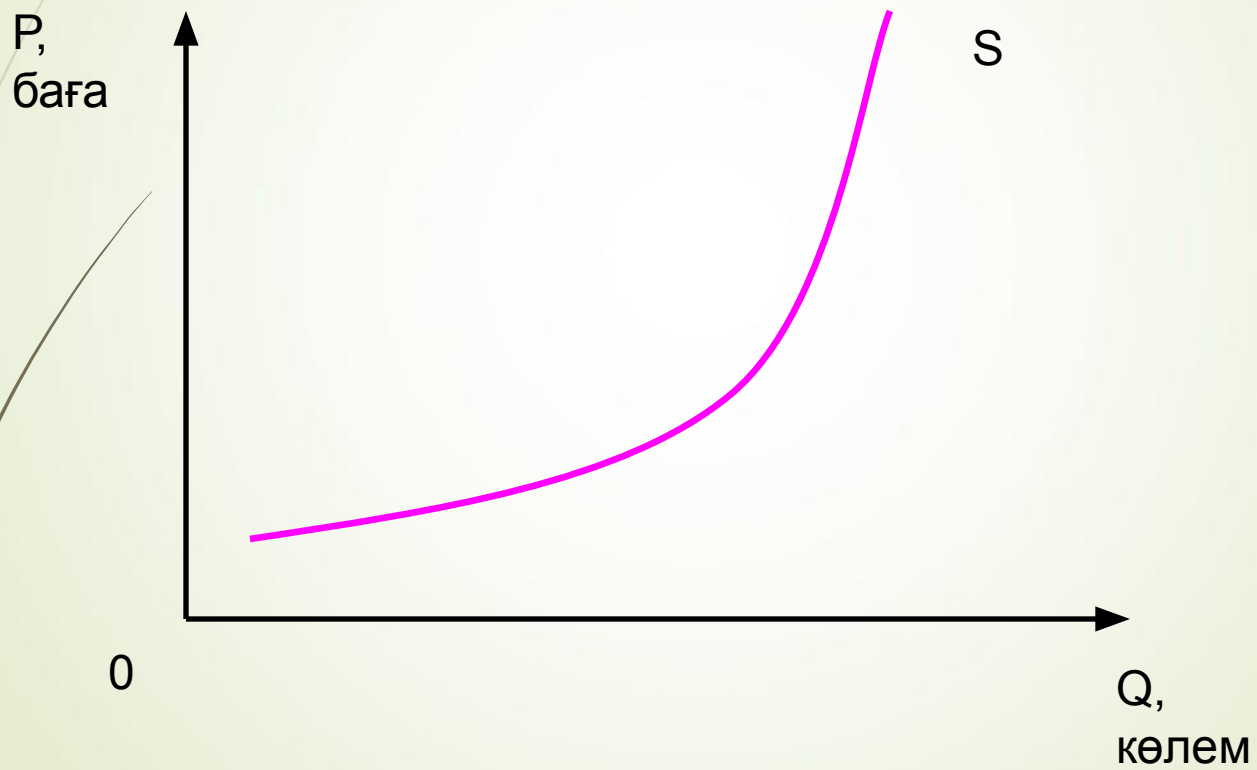
сатып алушылар көлемі

тұтынушылардың талғамы
және т.б.

Ұсыныс заңы

ұсынымға баға жоғарылаған сайын оның көлемі де арта түседі немесе төмендеген сайын оның көлемі де төмендейді

ҰСЫНЫМ ҚИСЫҒЫ:

Ұсынысқа әсер ететін факторлар

шығындар

салықтар мен субсидиялар

нарық көлемі

сатушылар көлемі

басқа тауарлардың бағасының
өзгеруі

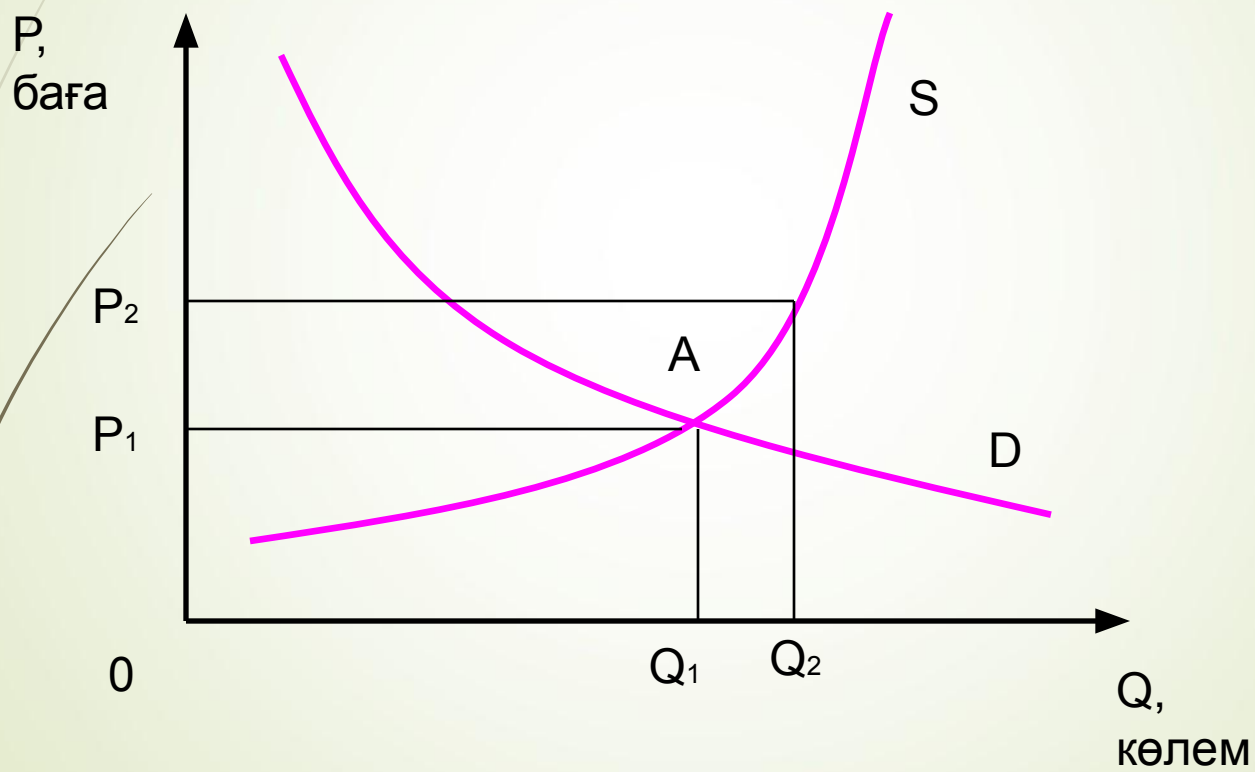

**Сұраныс пен ұсыныстың
өзара әрекеті**

**сұраным мен ұсынымды
теңестіретін тепе-теңдік
бағаның қалыптасуы**

Нарықтық тепе-теңдік:

Икемділік

```
graph TD; A[Икемділік] --> B[Бағаның әсер етуі арқылы сұраным мен ұсынымның сандық өзгеру қасиеті];
```

**Бағаның әсер етуі
арқылы сұраным мен
ұсынымның сандық
өзгеру қасиеті**

Сұраным икемділігінің түрлері

Табыс бойынша икемділік

Бағалық икемділік

Қилысқан икемділік

Сұранымның бағалық икемділік түрлері

- Нақты икемсіз сұраным $E_d=0$
- Икемсіз сұраным $E_d<1$
- Бірлік икемді сұраным $E_d=1$
- Икемді сұраным $E_d>1$
- Нақты икемді $E_d=\infty$

Сұранымның табыс бойынша икемділігі

Табыстың өзгеруі әсерінен сұранымның өзгеру дәрежесі. $EI = (\Delta Q/Q) / (\Delta I/I)$.

Мұндағы, $\Delta Q/Q$ – сұранымның салыстырмалы өзгеруі,

$\Delta I/I$ – табыстың салыстырмалы өзгеруі.

$EI > 0$ болса, онда сапалы, кәдімгі тауарлар.

$EI < 0$ болса, сапасы төмен тауарлар.

Сұранымның қиылысқан икемділігі

А тауарына сұранымның өзгеруі әсерінен
В тауарына сұранымның өзгеру дәрежесі.
 $E_{ab} = (\Delta Q_a / Q_a) / (\Delta P_b / P_b)$.

Мұндағы, $\Delta Q_a / Q_a$ – а тауарына сұранымның
салыстырмалы өзгеруі;
 $\Delta P_b / P_b$ – б тауарының бағасының
салыстырмалы өзгеруі.

$E_{ab} > 0$ болса, онда алмастырушы тауарлар.

$E_{ab} < 0$ болса, толықтырушы тауарлар.

$E_{ab} = 0$ болса, бір-біріне қатысы жоқ тауарлар.

Бағалық икемділік.

**Бағаның өзгеруі әсерінен
сұранымның өзгеру дәрежесі.**

$$E_d = (\Delta Q / Q) / (\Delta P / P)$$

Тұтынушылық мінез-құлық теориясы

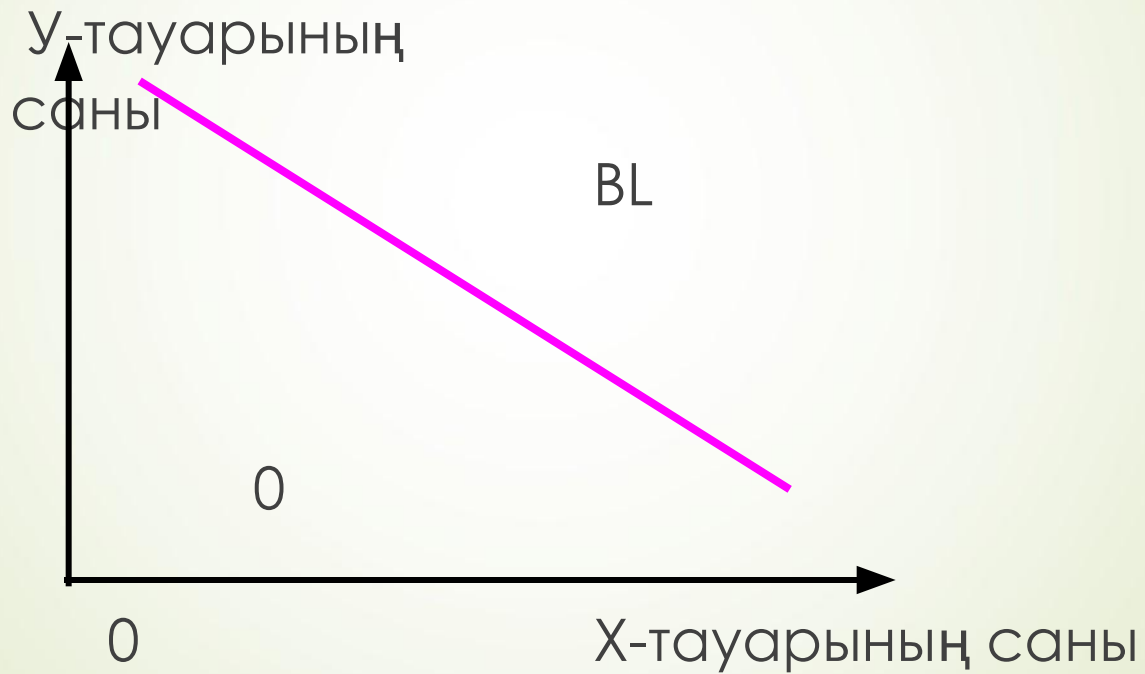
әртүрлі тауарлар
мен қызметтерге бір
тұтынушы сұранымының
қалыптасу процесі

Тұтынушылық мінез-құлықтың екі бағыты

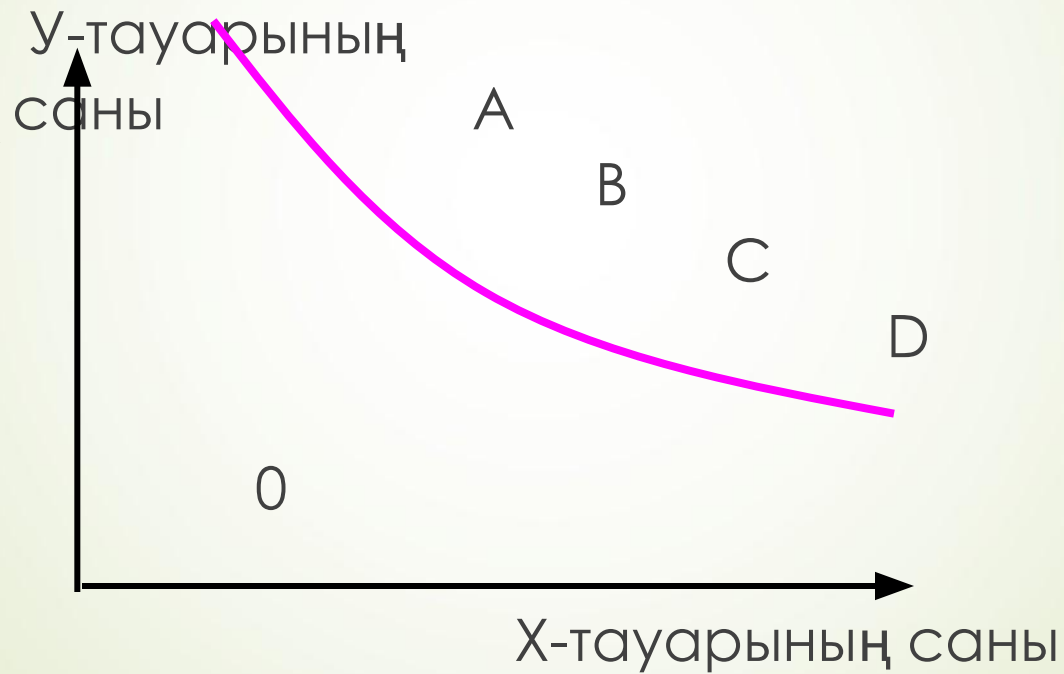
**кардиналистік
(сандық, бірлік)**

ординалистік (реттік)

Бюджет сызығы

Талғамсыздық қисығы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

21

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. Алматы 1995 жыл.
2. Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексі. Алматы 2002 жыл.
3. «Қазақстан Республикасының еңбек туралы» Қазақстан Республикасының заңы. Астана, 1999 жыл.
4. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы, 1999 жыл.
5. Қазақстан Республикасының «Бюджеттік жүйе туралы» заңы, 1999 жыл.
6. «Қазақстан Республикасының жергілікті мемлекеттік басқару туралы» заңы, 2001 жыл.
7. «Қазақстан–2030» Ел Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы. Алматы – 1997 жыл.
8. «Қазақстан экономикалық, әлеуметтік және саяси жедел жаңару жолында» Қазақстан Республикасының Президентінің халқына Жолдауы, 2005жыл.
9. «Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы» Қазақстан Республикасы Президентінің халыққа Жолдауы, 2006 жылғы 1 наурыз
10. «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» Қазақстан Республикасы Президентінің халыққа Жолдауы, 2007 жыл 28 ақпан.
11. «Қазақстан азаматтарының әл-аухатын көтеру – мемлекет саясатының басты мақсаты» Қазақстан Республикасы Президентінің халыққа Жолдауы, 2008 жыл, 7 ақпан.
12. Экономикалық теория негіздері. Я.М.Субақиров, Алматы. 1998
13. Экономикс. Макконелл Кемпбелл Р., Стенли Л.Брю. В 2-х томах. 1993.
14. Учебник по основам экономической теории. Под.ред. В.Д.Камаева. 1995.
15. Основы экономической теории. Е.Ф.Борисов, Ф.М.Волков. М., 1993.
16. Экономика. Учебник под.ред. А.С.Булатова. М., 2000.
17. Жалпы экономикалық теория. Оқулық. Ө.Қ.шеденов, Е.Н.Сағындықов, Б.А.Жүнісов, Ү.С.Байжомарто, Б.И.Комягин. – Ақтөбе, "А-Полиграфия", 2004.– 455 бет.
18. Дайджест экономической теории. Учебное пособие / Под ред. Проф. В.М.Соколинского. – М.: "Аналитика-Пресс", 1998. – 196 с.
19. Экономическая теория в схемах, таблицах, графиках и формулах: Учебное пособие / Е.Г.Ефимова. – М.:Флинта: Московский психолого-социальный институт, 2003. – 156 с.
20. Экономическая теория. Учебное пособие в схемах. / ВКрымова. – Алматы, "Аркаим", 2002. – 118с.
21. Структурно-логические схемы по курсу "Экономическая теория" Даришев М.М., Жунусов Б.А. – Ақтөбе, учебно-методический отдел ЗапКазИЭФ, - 2001. – 74 с.
22. Экономика. Учебник под.ред. А.С.Булатова. М., 2000.
23. Основы экономической теории. Е.Ф.Борисов, Ф.М.Волков. М., 1993.
24. Курс экономической теории под ред В.Д.Камаева, В.В.Киселева М., 1994.
25. Учебник по основам экономической теории. Под.ред. В.Д.Камаева. 1995.
26. Жүнісов Б.А., Жақупова Б.А. "Экономикалық теория" пәнінен **ҚҰРЫТЫМДЫҚ ЛОГИКАЛЫҚ СХЕМА**. Экономикалық мамандықтардың кәсіптік және сырттай білім студенттеріне арналған оқу-әдістемелік құрал. – Ақтөбе, 2006ж – 98 бет